

TRADIȚII DE IARNĂ LA ROMÂNII

Școala Nr.191
București

Profesor coordonator:
Eufrosina Badea

CRĂCIUNUL LA ROMÂNI

Despre colinde

Începând cu noaptea de 23 spre 24 decembrie, de la miezul nopții și până la revărsatul zorilor ulițele satelor răsună de glasul micilor colindători.

Cu traista după gât, cu băta în mână și căciula pe urechi, colindătorii merg din casă-n casă și strigă la ferestrele luminate : „*Bună dimineța la Moș Ajun, Ne dați ori nu ne dați*”.

„*Am venit și noi odată / La un an cu sănătate, / Și la anul să venim / Sănătoși să vă găsim. / Ne dați, ne dați, / Ori nu ne dați*”.

Cu acest prilej, gazda le împarte colindete : covrigi, nuci, mere, colăcei de făină frământați și copti chiar în acea noapte a Moș Ajunului. În ajunul Crăciunului, ca și în ajunul Anului Nou în toate provinciile românești copiii formează grupuri și pornesc pe la casele gospodarilor cântând cântece ce au refrenuri ca : „*Florile dalbe*”, „*Lerui ler*”, „*Ziurel de Ziuă*”, ori „*Valerim*” și „*Veler Doamne*”.

Legenda lui Moș Crăciun

Printre legendele păstrate peste vreme de literatura populară este și cea referitoare la **Moș Crăciun**. Legenda spune că, fără acordul soțului, Crăciuneasa primește în gazdă pe Feciora Maria, oferindu-i adăpost în grajd. Aflând acest lucru Crăciun îi taie mâinile, iar Maica Domnului i le lipește la loc. Minunea îl convertește pe Crăciun la creștinism. De bucurie că nevasta sa a scăpat de pedeapsa lui necugetată, Crăciun aprinde un rug din cioate de brad în curtea lui și joacă hora cu toate slugile. După joc împarte sfintei familii daruri păstorești : lapte, caș, urdă, smântână. De aici transfigurarea lui **Moș Crăciun** într-un sfânt, care aduce de ziua lui Iisus daruri copiilor, obicei care se suprapune cu amintirea darurilor pe care, după legenda evanghelică, le aduceau regii-magi în staul noului Mesia. Cântecele de bucurie adresate de slugile lui Crăciun s-au transformat în colinde.

Petrea Mihaela
Clasa a VIII/a B
Școala 191
București

Datini și obiceiuri de iarnă din Maramureș

Farmecul sărbătorilor religioase nu poate fi compensat de nici o altă manifestare tradițională, mai ales atunci când este vorba despre ceremonialurile care au loc înaintea și în timpul Crăciunului maramureșan.

Obiceiurile de iarnă din Maramureș înmănunchează o serie de rituri înscrise într-o constelație de 12 zile sacre, care capătă, în casele locuitorilor din nord-vestul țării, o aureolă aparte. Oricine poposește în a doua parte a lunii decembrie în Târgul Lăpuș are norocul să participe la „Festivalul datinilor și obiceiurilor de iarnă”, unde vin să colinde cântăreții de pe Văile Izei, Marei sau Vișeuului. Pot fi ascultate străvechea melodie „Vihlaimul” sau „Cântarea bradului”, dar și colindul „Mioriței” în diverse variante, totul culminând cu „Constantinul”, o piesă a teatrului popular păstrată în Maramureș.

Un alt obicei din noaptea Anului Nou se referă la fetele de măritat, care pot afla înfățișarea viitorului soț, după alegerea, pe întuneric, a unui par dintr-un gard; bărbatul va fi scund sau înalt, drept sau nu, în funcție de cum arată parul. De asemenea, bătrânii de la sat află cum vor fi lunile anului agricol, dacă sparg o ceapă, aleg 12 foi și le lasă o noapte undeva pe o poliță; a doua zi vor ști care lună va fi ploioasă și care secetoasă, în funcție de cum vor găsi foile de ceapă asociate fiecărei luni.

Așadar, maramureșenii consideră de bun augur să petreacă aceste 12 zile ale anului într-o atmosferă de veselie și belșug, cu urări de bine, colinde și felicitări. Sărbătoarea de Crăciun face mai lesne legătura dintre pământeni și divinitate. Semnificația sa este mai limpede și mai puternică în acest spațiu românesc, unic prin obiceiurile și datinile sale.

TRADITII DE IARNĂ LA ROMÂNI

Tradiții și simboluri

În Moldova se zice că spre Crăciun "se pun din toate mâncărurile într-o strachină, pe prispă, sub fereastră, dar să nu guști din mâncare, căci noaptea vine ursitorul, degustă și atunci îl vezi prin fereastră". Iar în ziua de Anul Nou se zice că "e bine ca fetele să deschidă poarta dis-de-dimineată, că se mărită". Păgânii aveau credința că grânele au un spirit pe care, de obicei, îl identificau cu un animal, astfel se explică o serie de credințe și superstiții.

De pildă, în Bucovina și în Moldova, din turtele făcute de Crăciun se păstrează până primăvara când sunt puse între coarnele vitelor când pornesc la arat. Se spune că acești colaci, care se fac de Crăciun, trebuie să fie rotunzi precum Soarele și Luna.

În Botoșani nu se dă nimic din casă în ziua de Ajun, nici gunoiul nu se dă afară; nu se împrumută nimic. "De ajunul Crăciunului și al Bobotezei, să iei din toate mâncărurile de deasupra: grâu, găluște etc. Iar apoi și două plăcinte, una o dai întâi argatului care e la vite, dar trebuie să fie mîncăcios, că apoi mîncă bine vitele peste an și cealaltă o rupi în bucățele s-o dumici în mîncarea vitelor. Când le dai să mîncă zici: "Cinați sănătos că și noi cinăm".

Mai aflăm că în jurul Cernăuțului, "sub fața de masă se pune fân, și de toate semințele ca să rodească, apoi le dau la vite, și mai ales la vaci, ca să nu le poată nimeni strica". În Mihalcea, în seara de ajun, "pun sub fața de masă coasa, ca să fie toți sănătoși, iar sub picioare toporul; alții șed pe topor, ca să fie sănătoși și tari peste an ca fierul. Sub masă pun cofa cu apă, să le meargă bine la vite". Pe la sate mai dăinuie credința că în noaptea de Crăciun animalele ar vorbi. Sătenii se tem ca nu cumva să le audă că acesta ar fi semn rău.

În Ardeal, sărbătorile de Crăciun încep de la Sf. Nicolae (6 decembrie), când fetele se adună în grup, încă din seara de 5 decembrie, și frământă plăcintele care vor fi unse cu ou, pentru a doua zi. Doar la 9 fix seara, nici un minut mai devreme sau mai târziu, năvălesc flăcării și se încinge petrecerea, cu glume și lapte parfumat. O credință ciudată a colectivității de germani este aceea practică de Sfânta Lucia (12 decembrie), când capul familiei umblă cu o tavă pe care este așezată, pe jar, o crenguță cu care se afumă și cele mai ascunse cotloane ale casei, șurii, beciului, podului.

Tot în Transilvania se obișnuiește ca în noaptea de Crăciun mirenii să arunce cu boabe de porumb strigând: "Rod în cucuruzi!". Se pare că acest obicei este o transformare interesantă a unui obicei din Polonia, unde mirenii aruncă în preot cu boabe de ovăz - în amintirea lapidării Sf. Ștefan.

Pomul de Crăciun

Obiceiul pomului de Crăciun, care are o foarte mare putere de întipărire în mințile copiilor, este un împrumut din lumea Europei apusene. La noi găsim acest obicei al împodobirii unui pom sau a unei ramuri verzi numai la nuntă (bradul de nuntă) sau la moartea unui flăcău sau a unei fete mari. Ca datină de Crăciun, se pare că până la sfârșitul secolului XIX se întâlnea numai în casele nemților ce locuiau în orașe. După primul război mondial însă acest obicei s-a răspândit pe tot teritoriul țării. În zilele noastre este cel mai îndrăgit obicei practicat la oraș la fel ca și la sat.

Steaua

Steaua din Bethlehem pe care o punem în vârful bradului de Crăciun este simbolul nașterii Domnului Iisus Hristos. Se spune că este steaua care i-a călăuzit pe cei trei magi la locul nașterii lui Iisus și atestă puterea nemărginită a lui Dumnezeu care veghează peste noi.

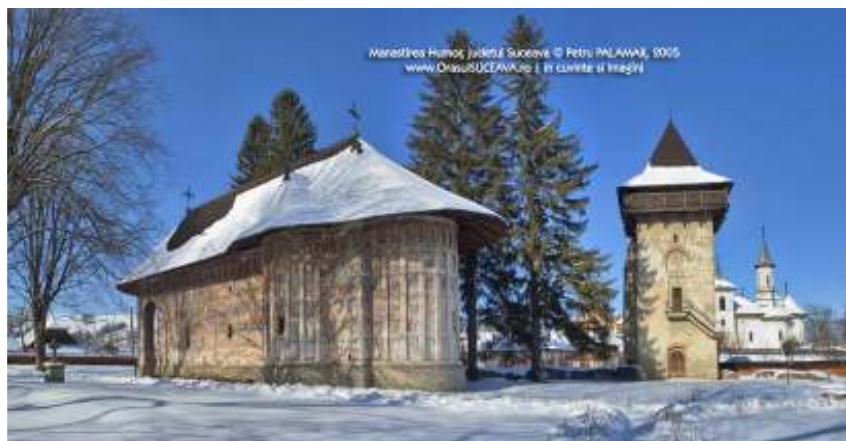

Colindatul

Colindatul deschide de obicei ciclul celor 12 zile ale sărbătorilor de Anul Nou. La colindat participă tot satul tradițional, deși efectiv colindă doar copiii și flăcăii, constituiți în cete, ceata fiind alcătuită după o orânduială bine stabilită, având o ierarhie proprie, un conducător și un loc de întâlnire. Ea este structura care stăpânește, în timpul sărbătorilor Anului Nou, viața satului. Amploarea colindatului este determinată de "Festum incipium" al Anului Nou, caracter care a imprimat obiceiurilor legate de noul an nuanțe de ceremonie deschisă, primitoare de înnoiri. Tot ce se petrece în această perioadă trebuie să aibă un caracter augural, colindele caracterizându-se prin crearea unei atmosfere pline de optimism în care se formulează dorințe și năzuințe ale oamenilor, acesta atingând chiar limitele fabulosului.

Iată Urarea pițărăilor (colindători copii) din Hunedoara:

"Câți cărbuni în vatră,
Atâția pețitori la fată,
Câte pietre pe râu,
Atâtea stoguri de grâu;
Câte așchii la tăietor,
Atâția copii după cuptor."

Darul oferit de gazde colindătorilor (în forma tradițională a obiceiului) este colacul, el însuși semn de belșug și roade bogate.

Plugul

În ajunul Anului Nou, în Moldova, cete de flăcăi și de bărbați de curând însurați pleacă cu Plugul - străvechi obicei agrar derivat dintr-o practică primitivă, trecut printr-un rit de fertilitate, a ajuns o urare obișnuită de recolte bogate în anul care abia începe. Urarea de plugușor este de fapt un adevărat poem care deschide cu har, recurgând la elemente fabuloase, toate muncile agricole. Obiceiul contribuie la veselia generală a sărbătorilor de Anul Nou, colorând desfășurarea acestei sărbători cu acele elemente care ilustrează una din principalele ocupații ale poporului nostru - agricultura.

Sorcova

Obicei augural din ciclul manifestărilor închinată întâmpinării Anului Nou. Însemnul ritual este alcătuit dintr-un băț sau o ramură verde, împodobită. Obiceiul se practică de către un băiat, iar gazdelor li se adresează urări de bun augur, invocându-se sănătatea, belșugul și prosperitatea.

Plugușorul

Plugușorul copiilor este un obicei străvechi agrar, care se practică mai cu seamă în Moldova, legat de manifestările augurale ocazionate de întâmpinarea noului an. În ajunul Anului Nou cetele de copii intră din casă în casă să ureze purtând bice (harapnice) din care pocnesc, clopoței, tălângi, etc. Urarea este un lung poem în versuri care prezintă succesiunea muncilor agricole - de la aratul ogorului până la coptul colacilor.

Capra

Capra a fost socotită de români ca animalul care dă semne dacă vremea va fi bună sau rea. Jocul "caprei" (omorârea, bocirea, înmormântarea, învierea) la origine a fost, desigur, un ceremonial grav, un element de cult. În cadrul sărbătorilor agrare jocul a devenit un ritual menit să aducă rodnicie anului care urmează, spor de animale în turmele păstorilor, succesul recoltelor - invocat și evocat de boabele care se aruncau de gazdă peste cortegiul „caprei”. Jocul „caprei”, generalizat în toată țara la sfârșitul secolului al XIX-lea și fiind socotit un joc păgân, mulți slujbași ai bisericii au refuzat să-l primească pe la casele lor, socotindu-l „nevoit de legea creștinească” (Gr. Tocilescu). În zilele noastre, jocul a rămas un pretext pentru una dintre tradiționalele manifestări artistice, prilej de etalare a unor frumoase podoabe, covoare, ștergare ș.a., în culori vii, uneori stridente, pentru înveselirea gospodarilor și pentru urări bune cu prilejul Anului Nou.

În satele și comunele maramureșene se practică "două tipuri distincte de "capră":

- jocul caprei - bazat numai pe acompaniament muzical (la Ieud, un singur fluieraș; la Botiza, patru sau șase Fluierași) - jocul caprei inclus într-un spectacol popular complex Ca și celelalte jocuri cu măști practicate în timpul sărbătorilor de iarnă, și în jocul „caprei"

și-au făcut loc, pe lângă măștile clasice (capra, ciobanul, țiganul), măștile de „draci” și „moși” care prin strigăte, chiote, mișcări caraghioase, măresc nota de umor și veselie, dând uneori o nuanță de grotesc.

Mersul cu Steaua

Obicei care face parte din sfera urărilor augurale și care se petrece în seara de ajun a Crăciunului. De obicei, cei care merg cu steaua sunt copii în vârstă de 7 - 14 ani. Acest obicei are conotații religioase referitoare la nașterea Domnului.

Sacrificarea porcului-act ritualic

Cu câteva zile înaintea începerii ciclului zilelor “festive”, în comunitatea tradițională românească are loc sacrificarea porcului, în ziua de Ignat-20 decembrie. Cu precădere, actul ritual al sacrificării unui animal marchează trecerea de la timpul profan cotidian la timpul sacru sărbătoresc, delimitează momentul de început al duratei sărbătorești, purifică și solemnizează timpul, dar, mai ales, creează cadrul spiritual pentru realizarea contactului imaginar cu divinitatea, pentru captarea forțelor benefice supreme.

Pornim de la premiza că actul tăierii porcului, la români, în ziua de Ignat, este o forma de manifestare a sacrificiului animalier, sacrificiu prezent în cultele practicate de greci, romani, celți, perși, hinduși, egipteni, în cultele politeiste și în religiile monoteiste: iudaică, islamică.

Etnologii au acceptat, în general, punctul de vedere conform căruia sacrificiul porcului ar exprima sacrificiul unui străvechi spirit agrar. El a întruchipat, se pare, "spiritul grâului" la indo-europeni. Este interzis ca animal de sacrificiu și consum la evrei și mahomedani. Sacrificii rituale de animale sânt consemnate de arheologi și la geto-daci și daco-romani. Dintre animalele domestice și sălbatice sânt apreciate a fi fost animale de sacrificiu: caii, oile, caprele, boii, iepurii, câinii, păsările și porcii, acestea din urma cu mai puține atestări arheologice. În așa fel a putut pătrunde între

animalele de jertfă porcul. Felul în care este pregătit porcul după junghiere, “pârlirea”, trecerea întregului corp al animalului prin flacăra credem că este mai mult decât o tehnică de preparare și este legată de străvechiul rit al “arderii de tot” pe jertfelnic.

Creștinismul a acceptat practica sacrificării porcului ca secvență a suitei de obiceiuri ce pregătesc marea sărbătoare religioasă a Crăciunului. Prin semnificații multiple Crăciunul marchează totodată, în calendarul popular, începutul ciclului celor 12 zile de sărbătoare ce însoțesc trecerea de la anul vechi la anul nou, perioadă a nașterii și renovării timpului calendaristic, perioada în care agricultorul ce a încheiat un ciclu agrar se pregătește pentru următorul prin acte rituale cu rol apotropaic și augural. Privit din această perspectivă, tăiatul porcului, se plasează în sfera ofrandelor-sacrificiului adresate forțelor supreme, ca mulțumire pentru recolta obținută și pentru recolta viitoare.

Există un timp ritual al sacrificiului porcului-ziua de Ignat (20 decembrie) sau după Sfântul Vasile, dimineața în zori-moment propice multor practici rituale. “Dacă nu tai porcul la Ignat, nu-i mai merge bine”, “după Ignat, porcul slăbește” spun bătrânii, dar aceasta nu înseamnă că nu sânt sate în care porcul este tăiat a doua zi de Crăciun (Vâlcea, Bacău, Prahova) sau a treia zi (Dâmbovița), conform unor interdicții privind consumul cărnii de porc în prima zi de Crăciun. “Când tai porcul, să fie lună plină”, “să fie frig și umed”- sânt condiții cărora, în sistemul de viață tradițională, li se acordă mare atenție.

Sarea, simbol de puritate și curățenie, este utilizată în ritualul sacrificiului încă de la romani, care o presărau pe capul victimei (împreună cu boabe de orz) sau o ardeau pe altar pentru îmblânzirea zeilor Penati-zei ocrotitori ai căminului familial.

Remarcabilă este funcția preotului de mediator în relația cu divinitatea, funcție ce s-a păstrat în timp, în obiceiurile însoțitoare sacrificării porcului în viața tradițională. Concret el are menirea prin slujba religioasă pe care o face în fiecare gospodărie, să valideze actul sacrificial și să transfere în plan sacru carnea și masa ce urmează. Obiceiurile populare păstrează, ca formă de răsplătire a preotului, dăruirea unor părți din animalul sacrificat-limba, pielea, pulpa. Extrapolăm acest obicei cu cel consemnat în străvechi sacrificii grecești (de exemplu sacrificiile pentru Hermes), la care preotul primea pielea, dar mai ales, limba, “partea metaforică a comunicării”, simbol al funcției preotului de realizare a legăturii cu divinitatea.

Relevante semnificații rituale, în actul sacrificial al porcului la Crăciun, are sângele, a cărui prezență este dovada sacrificiului împlinit. Antropologii au evidențiat valoarea spirituală regeneratoare a sângelui, ale cărui valențe intermediază fuziunea între om și divinitate, continuitatea efemeră a profanului cu sacralul, justificând spiritual sacrificiul. Rolul pozitiv al sângelui, identificat în popor cu viața, se exprimă prin multiple credințe în valoarea legăturii (prin sânge) ce se realizează cu divinitatea, dar și între comeseni în timpul consumării cărnii animalului sacrificat.

Ansamblul ritual al tăierii porcului este încheiat prin masa comună, în genere numită “pomana porcului”, pe alocuri “praznicul porcului”(Prahova). Ca formă de comuniune alimentară ce constituie faza finală a oricărui act sacrificial, “pomana porcului” depășește, prin semnificațiile ei, conotațiile alimentare. În vechi tipare de

viață tradițională ea se desfășura într-o atmosferă solemnă, în liniște, realizându-se, în primul rând, comuniunea spirituală a participanților la actul sacrificial împlinit. Actuala notă euforică a mesei de “pomană a porcului” este un rezultat al demituzării pe ansamblu al actului sacrificial, prevalent rămânând sensul lui pragmatic, alimentară.

Credem că tocmai păstrarea practicii sacrificiului porcului, adoptat ca animal de sacrificiu pentru sărbătoarea creștină a Crăciunului, este o dovadă a vechimii creștinismului pe aceste locuri, creștinism apostolic. Nu putem neglija nici faptul că acest sacrificiu are loc în perioada postului, cea în care se pregăteau, de altfel, și catehumenii pentru botezul de Crăciun sau de Bobotează.

Autor: Irina SOARE

Clasa a VIII-a B

Școala 191